

Είχε ύψος 140 μέτρα και το φως του διακρινόταν από απόσταση 47 με 50 χιλιομέτρων. Ο Φάρος της Αλεξάνδρειας συγκαταλέγεται στα επτά θαύματα της αρχαιότητας, φωτίζοντας τον πλου των καραβιών για περίπου 1500 χρόνια. Ξεκίνησε να κτίζεται στα 280 π.Χ., χρονιά κατά την οποία στη Ρόδο εγκαινιάζοταν ο περίφημος Κολοσσός. Ήταν φωτεινός σηματοδότης και λειτουργούσε νύχτα μέρα, ένας φανός για τους αρχαίους, φανάρι για τους σύγχρονους, αν το νησάκι Φάρος πάνω στο οποίο κτίστηκε, δεν χάριζε το όνομά του σε όλες τις ανά τον κόσμο μετέπειτα παρόμοιες κατασκευές: Γαλλικά *fare*, ιταλικά και ισπανικά *faro*, πορτογαλικά *farol*, ρουμανικά *far*, αγγλικά *faros* αλλά και *lighthouse* (σπίτι φωτός).

Επίσημα, ο πρώτος Πτολεμαίος ήταν γιος του Μακεδόνα ευπατρίδη Λάγου. Γι' αυτό και δυναστεία των Λαγιδών ονομάζεται η βασιλική γενιά της Αιγύπτου που ξεκίνησε με τον ίδιο και χάθηκε με την Κλεοπάτρα. Ανεπίσημα, όμως, όλοι στη Μακεδονία γνώριζαν πως ο Πτολεμαίος δεν ήταν παρά ένα από τα κρυφά κατορθώματα του βασιλιά Φίλιππου, νόθος γιος του με την Αρσινόη κι επομένως ετεροθαλής αδελφός του Μεγαλέξανδρου. Αλλωστε, το όνομα Αρσινόη έπαιζε στο παλάτι της Αιγύπτου σχεδόν όσο και το όνομα των Πτολεμαίων βασιλιάδων.

Μια Αρσινόη, κόρη του πρώτου Πτολεμαίου, δολοφόνησε τον άνδρα της, βασιλιά της Θράκης Λυσίμαχο, για να παντρευτεί τον αδελφό της, βασιλιά της Αιγύπτου, που απαλλάχθηκε από την πρώτη του γυναίκα, Αρσινόη κι αυτή. Μια άλλη παντρεύτηκε τον επίσης αδερφό της Πτολεμαίο (τον τέταρτο), από τον οποίο και δολοφονήθηκε. Κι ακόμα μια Αρσινόη ήταν αδερφή της Κλεοπάτρας που έβαλε τον Ιούλιο Καίσαρα να τη βγάλει από τη μέση, προκειμένου να μην έχει μελλοντικούς ανταπαιτητές του θρόνου.

Εκείνος, όμως, ο πρώτος Πτολεμαίος ήταν όμορφο και ανδρείο παλικάρι, συμπολεμιστής του Μεγάλου Αλεξάνδρου και αρχηγός της σωματοφυλακής του. Ανέλαβε διοικητής της Αιγύπτου, όταν στα 323 π.Χ. ο στρατηλάτης πέθανε. Στα άγρια χρόνια που ακολούθησαν, συμμετείχε στους πολέμους των διαδόχων και, το 301 π.Χ., ήταν στην πλευρά των νικητών μετά την καθοριστική μάχη της Ιψού, όπου αυτός, ο Κάσσανδρος, ο Σέλευκος και ο Λυσίμαχος κατατρόπωσαν τον Αντίγονο. Του έλαχε η Αίγυπτος, στην οποία ήταν ήδη βασιλιάς από το 305 π.Χ. Αποδείχτηκε άξιος του θρόνου, πήρε το προσωνύμιο Σωτήρ, προστάτευσε τα γράμματα και τις τέχνες κι έκτισε την περίφημη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, με ένα εκατομμύριο τόμους στις δόξες της, και το μουσείο, όπου έμεναν δωρεάν και συνεργάζονταν φιλόσοφοι, σοφοί και ποιητές. Πέθανε το 283.

Ο δεύτερος Πτολεμαίος, αυτός που απαλλάχθηκε από τη γυναίκα του για να παντρευτεί την αδερφή του, Αρσινόη, έμεινε στην ιστορία με το προσωνύμιο Φιλάδελφος, ακριβώς γι' αυτή του την επιλογή. Τον αδικούσαν, όμως. Προστάτευε τα γράμματα και τις τέχνες εξίσου αποτελεσματικά, όπως κι ο πατέρας του και ήταν αυτός που χρηματοδότησε την ανέγερση του Φάρου της Αλεξάνδρειας, έργο που ο Πτολεμαίος Α' είχε συλλάβει αλλά δεν έζησε να δει την ολοκλήρωσή του. Πατέρας και γιος, άλλωστε, ήταν αυτοί που έβαλαν γερά τα θεμέλια για να ανθίσει και να αναπτυχθεί στο έπακρο η «αλεξανδρινή εποχή», παρ' όλο που οι επόμενοι Πτολεμαίοι, με ελάχιστες εξαιρέσεις, αποδείχτηκαν ανίκανοι, έκφυλοι και αιμοσταγείς.

Ο Πτολεμαίος Β' έγινε συμβασιλιάς του πατέρα του το 285 π.Χ. και μονοκράτορας το 283. Τον επόμενο χρόνο (282 π.Χ.) εγκαινίασε το εντυπωσιακό στάδιο της Αλεξάνδρειας (το είπαν «Τέτρα»), που είχε κατασκευάσει ο αρχιτέκτονας Δεξιφάνης. Γιος του ήταν ο επίσης αρχιτέκτονας, Σώστρατος, που είχε αναλάβει να ανεγείρει τον Φάρο της Αλεξάνδρειας. Ή ο Πτολεμαίος του είχε απαγορεύσει να «υπογράψει» το έργο του (οπότε έβαλε το όνομά του κρυφά) ή ο ίδιος ήταν πολύ μετριοφρων. Ό,τι και να συνέβαινε, μια λαξευμένη επιγραφή στη βάση του έργου, πάνω σε στρώμα σοβά, ανέφερε ως κατασκευαστή του Φάρου τον Πτολεμαίο. Κάτω από τον σοβά, μια άλλη επιγραφή ανέφερε τα εξής:

«ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ ΔΕΞΙΦΑΝΟΥΣ ΚΝΙΔΙΟΣ ΘΕΟΙΣ ΣΩΤΕΡΣΙΝ ΥΠΕΡ ΠΛΩΙΖΟΜΕΝΩΝ»

(Σώστρατος ο Κνίδιος, ο γιος του Δεξιφάνους, {το αφιερώνει} στους σωτήρες θεούς υπέρ των ναυτιλομένων).

Το νησάκι Φάρος βρίσκεται λίγο έξω από το λιμάνι της Αλεξάνδρειας και συνδεόταν τεχνητά με αυτό χάρη σε μια κατασκευή, γνωστή ως Επταστάδιον («μήκους επτά σταδίων» ή 1.288 μέτρων). Το οικοδόμημα κτίστηκε με άσπρες πέτρες στην άκρη του νησιού, ώστε η θάλασσα να το περιβάλλει από τη δυτική και τη βόρεια πλευρά του. Σύμφωνα με την περιγραφή του Άραβα περιηγητή Αμπού Γιουσέφ Χαγκάγκ ελ Ιμπν Ανταλουσί, που το επισκέφτηκε στα 1165, το κτίριο αποτελούσαν τέσσερα επίπεδα (συνδεδεμένα μεταξύ τους με αρμούς από μολύβι) με πρώτο μια βάση πάνω στην οποία εδραζόταν: Η βάση είχε ύψος 6,5 μέτρα από τη μεριά της στεριάς (από την πλευρά της θάλασσας ήταν πιο ψηλή) και ήταν τετράγωνο με κάθε πλευρά να έχει μήκος 8,5 μέτρων. Μια ράμπα πάνω σε 16 καμάρες, μήκους περίπου 183 μέτρων, οδηγούσε, από τα τείχη του νησιού, στην υπερυψωμένη πύλη του κτιρίου. Το δεύτερο επίπεδο ήταν ένα τετράγωνο κτίσμα, με Τρίτωνες να κοσμούν τις γωνίες του, σύμφωνα με παράσταση σε ρωμαϊκό νόμισμα. Πάνω σ' αυτό, είχε κτιστεί ένα οκτάγωνο (τρίτο επίπεδο) κτίριο, με εξώστη γύρω του. Πάνω του είχε κτιστεί το κυλινδρικό τέταρτο επίπεδο, στην κορυφή του οποίου είχε στηθεί άγαλμα του θεού Ποσειδώνα (ή του Απόλλωνα). Στο επίπεδο αυτό είχε προσαρμοστεί ένας γιγάντιος καθρέφτης που έστελνε τις ακτίνες του ήλιου στο πέλαγος, ώστε να είναι ορατός από πολύ μακριά. Τη νύχτα, μια φλόγα αντικαθιστούσε τις ακτίνες. Το όλο οικοδόμημα είχε ύψος 140

μ. από τη μεριά της θάλασσας. Στο εσωτερικό του υπήρχαν αίθουσες και μια ελαφρά επικλινή ράμπα με χαμηλά σκαλοπάτια, που οδηγούσε ως την κορφή και την οποία χρησιμοποιούσαν για να μεταφέρουν με ζώα τα υλικά της φωτιάς στην οροφή. Ολοκληρώθηκε στα 270 π.Χ., δώδεκα χρόνια αφότου ξεκίνησε η ανέγερσή του.

Το πρώτο ταρακούνημα του Φάρου έγινε στον σεισμό του 796 και το δεύτερο σε εκείνον του 1303. Αντεξε ακόμα είκοσι χρόνια, καθώς κάθε φορά επισκεύαζαν τις ζημιές. Όμως, στον σεισμό του 1324 κατέρρευσε και η βάση. Τη χρονιά εκείνη, ο Άραβας Ιμπν Μπατούσα δεν κατάφερε να μπει στα χαλάσματα του. Ο Καΐτ Μπέη βρήκε χρήσιμα τα ερείπια και τα χρησιμοποίησε, στα 1480, για την ανέγερση του ομώνυμου κάστρου, στη θέση ακριβώς όπου άλλοτε υψωνόταν ο Φάρος. Ειπώθηκε ότι οι μιναρέδες στα τζαμιά της Αιγύπτου ακολουθούν τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του Φάρου.

(τελευταία επεξεργασία, 3.2.2012)